

"כֹּה תְבָרְכוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל"

מאת מאיר עפארי

בשנים האחרונות צצים ומגיחים לאוויר העולם סידורים רבים שהמדפיסים מכנים אותם בשמות או בתארים כגון: "הסידור/הנוסח המנופה המדוקדק והמדויק... תפילת חנה רבקה אסתר ואביגיל, תפילת מלאכי עליון והעולם התחתון...", ועוד כהנה וכהנה שמות של סידורים שנועדו לקרב את המדפיסים לאביהם שבחשבון הבנק.

כתוצאה מכך, ובעקבות גלי החזרה בתשובה של דורנו – דור הדרור, מאמצים רבים אל חיקם איש כפי מהללו נטיותיהם הדתיות והתחזקותו, את סידורי התפילה ובהם הוראות היצרנים והמדפיסים למיניהם. כל אחד מגדיר לעצמו את נוסח ואופי הקשר עם בורא-עולם, וכל המתפלל בנוסח השונה ממנו עובר על "ונשמרתם לנפשותיכם" עד כדי ספיגת אלימות מילולית ופיסית וסגירת בית-הכנסת. רבים מבתי-הכנסת נסגרו על קוצו של יו"ד שהדפיס מדפיס נער ובער, ולצערנו הרב המחלוקות על נוסחי התפילה השמימו לא מעט את מקדשי-המִעֵט השוממים ממילא.

ברכות הכהנים לעם-ישראל

במשנה תמיד (ה, א) נזכרות בְּרָכוֹת שהכהנים היו מברכים בלשכת הגזית לפני הקרבת תמיד של שחר, ואותן בְּרָכוֹת כנגד העם שהתכנס שם כדי לשמוע מפי הכהנים את קרית שמע ולענות אחריהם "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד", וזה לשון המשנה: "אמר להם הממונה [לכהנים]: בְּרָכוֹ ברכה אחת. והן בְּרָכוֹ וקראו עשרת הדברים, שמע, והיה אם שמוע, וַיֵּאמֶר. וּבְרָכוֹ את העם שלוש ברכות: אמת ויציב, ועבודה, וברכת כהנים".

ברכת כהנים האמורה כאן היא ברכת "שים שלום" שבה נרמזה ברכת כהנים, וכך פסק רבנו בהלכות תמידין ומוספין (ו, ו). בפירושו למשנה שם רבנו כותב כך: "כבר נתבאר בגמרא ברכות, שהברכה הזו שמברכין תחילה היא 'אהבת עולם', ואחר כך כאשר תעלה השמש [...] מברכין 'יוצר אור', לפי שסדר הברכות אינו מעכב [...] והטעם שקוראים עשרת הדברים בכל יום מפני שהן יסוד הציווי ותחילתו".

הרמב"ם מציון שם, שחכמים רצו להנהיג שיאמרו בכל מקום את עשרת הדיברות כחלק מברכות קריית-שמע, אבל בגלל תרעומת המינים לא עשו כן, כדי "שלא יהיו אומרים [המינים]: אֵלֹהֵינוּ לַבְּדֵן נִיתַנּוּ לוֹ לְמֹשֶׁה בְּסִינַי". המינים הם הכופרים בתורה ובתחיית המתים, ויש שמסבירים שהם הנוצרים הראשונים.

נמצא אפוא, שהכהנים היו קוראים את ברכת "אהבת עולם" ולאחריה "יוצר אור", ולאחריה היו קוראים את "עשרת הדיברות", ולאחריה את שלוש פרשיותיה של קריית-שמע. לאחר מכן היו הכהנים מברכים את העם בשלוש ברכות: "אמת ויציב", "רצה", ו"שים שלום", והן כולן תפילה על עם-ישראל (והאחרונה חשובה במיוחד, ובעיקר כדי שלא יריבו בבית-הכנסת על כל פסיק שנדמה להם כנקודה).

ברכת הכוהנים הידועה

במשנה שם עוד נאמר (ו, ה): "וַיְבָרְכוּ: את העם ברכה אחת, אלא שבמדינה [=מחוץ לירושלים] אומרין אותה שלש ברכות, ובמקדש ברכה אחת". מדוע קראו לברכת כוהנים שבמקדש ברכה אחת? מפני שבמקדש לא היו עונים אמן אחר כל פסוק ופסוק, כפי שאנו נוהגים כיום (אגב, לא היו עונים "אמן" במקדש כלל, ראו: תענית טז ע"ב, שוטה לז ע"ב, הלכות תפילה יד, ט-י).

לאחר שהכוהנים סיימו את הקרבת תמיד של שחר, הם השתחוו ויצאו, ואז ברכו את העם "ברכה אחת" שהיא ברכת הכוהנים המפורסמת. מהמשנה עולה, שהיו שתי ברכות שנקראו "ברכה אחת": "שים שלום" שנאמרה בלשכת הגזית, ו"ברכת כהנים" המפורסמת שנאמרה על-ידי הכוהנים כשהם עומדים על מעלות האולם, לאחר הקרבת תמיד של שחר ולאחר הקטרת הקטורת.

ר' ניסים ממרסיי כותב בספרו "מעשה ניסים" על טיבם של הכוהנים המברכים אותנו (שיש מהם המסתתרים ומסתירים את ילדיהם מהם מתחת לטלית בעת שהם נושאים את כפיהם), וזה לשונו בפרשת נשא (עמ' 407):

"יתכן שתימשך [=שתחול] הברכה [על העם] אחר הלימוד [לאחר שלמדו תורת אמת] מפי כהן גדול וחכם בכל מיני חכמה ומדע, [אך] לא [אם הכהן המלמד את העם, יודע ועושה רק] מצוות מעשיות [...] בידיו ובאיבריו ואין לו חלק במושכלות, כי זה באמת אין מְמַיֵן אותו כהן גדול. אך כהן משכיל, המלמד את העם דעת [=השקפות נכונות ואמתיות], והעם כוונתם ודעתם אחר דעות הכהן, [אֵלוֹ] הן בכלל הברכה, ולזה העירו רז"ל באמרם: 'העם שאחורי הכהנים אינם בכלל הברכה' [שוטה לח ע"ב]."

וה' יברך את עמו בישוב הדעת, שפיות, שלום וסובלנות.